

Жанбирова Аделя

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ

Журналистика және саясаттану факультетінің

3 курс студенті

Тұлғаралық тартымдылық негіздері

Аңдатпа: Бұл мақалада әлеуметтік психология тұлға аралық тартымдылықты жеке адамның мінез-құлық, танымдық және мінез-құлық өлшемі бойынша, олардың позитивтіден теріс бағалауға дейінгі аралықтарын өздерінің жеке параметрлеріне сәйкес анықтайтын пікірі ретінде анықтайтындығы қарастырылды. Сондай-ақ, тұлғаралық тартымдылық негіздері, ол адамдардың көзқарастарында немесе тіпті мінез-құлқында сәйкес келетіндерді көбірек қызықтыратынын айтылады. Белгілі бір діннің немесе олар жататын әлеуметтік топтың мүшелері сияқты ұстанымдар мен құндылықтарды бөлісетіндер туралы жазылған. Мысалы: бір дінге жататын адамдар бір-бірінен белгілі бір ұқсастықтар табады, мүдделер немесе көзқарастар ортақ, және олар бір-біріне қатысты көптеген егжей-тегжейлерді білмесе де, ұқсастықтарға жақындық бар. Бұл жағдайда іс-әрекеттер мен олардың нанымдары туралы қарастырылды.

Тірек сөздер: Өзара қарым-қатынас, тұлғаралық тартымдылық, қарым-қатынастың формалары.

Ағылшын тілі (тартылу) аударғанда басқа тұлғаға гравитациялық немесе тарту болып табылады. Адамдардың қызығушылығына байланысты бұл тартымдылық. Осы гравитацияның нәтижесінде жеке адам басқа адаммен бірлескен қызметке қосылады. Кіріспе адамдар арасындағы бағалау шкаласы бойынша өлшенеді.

Тартылу – бұл психологияда халық арасындағы қатынастардың достық түрі. Сондай-ақ бір-біріне көзайымын білдіру болады. Басқа көздері осы ұғымдар мынадай анықтама береді: тарту басқа жеке тұлғаның жеке қабылдаудағы тарту туындауына жатады. тіркеме дамыту эмоционалдық, қарым-қатынас белгілі нәтижесінде байланысты пән бойынша, бағалау сияқты жек, көзайымы және махаббат сияқты сезім, соның ішінде сезім кең

ауқымы, туындатады, және басқа жеке тұлғаға нақты әлеуметтік параметрі ретінде көрінеді орын алады.

Эксперименттік психологтармен социологтар бір-бірімен қабылдау, эмоциялық қарым-қатынас себеп, жеке рөлі ұқсастық объектінің және қабылдау субъектісінің сипаттамалары, сондай-ақ олар өздерін таба жағдайларға достық сезімдері мен үйір механизмдерін зерттеу. Атап айтқанда, мұндай байланыс серіктестері жақын, олардың арасындағы қашықтық, кездесулер жиілігі ретінде сипаттамаларын әсер; өзара әрекеттесудің әсер етуі мінез-құлыққа көмектесетін бірлескен қызмет.

Зерттеулер көрсеткендей, адамдар арасындағы тартымдылықты анықтайтын жетекші факторлардың бірі-адамдар арасындағы ұқсастық. Бұл жерде сөздің кең мағынасында ұқсастық бар. Физикалық және әлеуметтік сипаттамалары ескеріледі: сыртқы келбеті, мінезі, өмірлік мақсаттары және т.б. бұл сипаттамалар неғұрлым сәйкес келсе, қарым-қатынастағы адамдар бақытты болады деп саналады (Фолкес, 1982, Уилсон, 2006). Бұл әсер өзін-өзі растау сезіміне негізделген: адамдар әдетте өмірге деген сенімдері мен көзқарастарын растауға тырысады. Сонымен, белсенді адамдар бірдей жігерлі адамдардың айналасында болғанды ұнатады, ал пессимистер басқа жағымсыз адамдарға жақын болғанды жөн көреді (Локк және Хоровиц, 1990).

Физикалық тартымдылық

Тұлғааралық қатынастарды орнатудың маңызды факторларының бірі физикалық тартымдылық болып табылады. Әдемі адамдар әдетте жоғары мәртебеге ие және танымал.[10] сонымен қатар, тартымдылық көбінесе жағымды жеке қасиеттермен және өмірдің жақсы перспективаларымен байланысты. Алайда, әдемі адамдардың үлкен әлеуметтік жетістіктеріне қарамастан, серіктес таңдау кезінде серіктестердің қарым-қатынасқа тең үлестерінен тұратын әділеттілік қағидасы жұмыс істейді, яғни тартымдылықтың бір дәрежесінде серіктес табуға ұмтылу.

Физикалық тартымдылық

Тұлғааралық қатынастарды орнатудың маңызды факторларының бірі физикалық тартымдылық болып табылады. Әдемі адамдар әдетте жоғары мәртебеге ие және танымал. Сонымен қатар, тартымдылық көбінесе жағымды жеке қасиеттермен және өмірдің жақсы перспективаларымен байланысты. Алайда, әдемі адамдардың үлкен әлеуметтік жетістіктеріне қарамастан, серіктес таңдау кезінде серіктестердің қарым-қатынасқа тең үлестерінен тұратын әділеттілік қағидасы жұмыс істейді, яғни тартымдылықтың бір дәрежесінде серіктес табуға ұмтылу.

Тұлғааралық тартымдылық -бұл сүйіспеншілікті, Достық сезімдерді, жанашырлықты немесе сүйіспеншілікті қалыптастыруға ықпал ететін тұрақты позитивті сезім негізінде пайда болатын басқа адамды қабылдау механизмі. Айта кету керек, тарту дегеніміз-кез-келген адамның қабылдаушыға деген тартымдылығын қалыптастыру процесі де, нәтижесі де. Л. Я. Гозман тұлғааралық тарту тұжырымдамасында үш аспектіні анықтайды: аффективті компонент, көзқарас (яғни мотивациялық-ерікті және мінез-құлық компоненттері) және басқа адамды бағалау (танымдық компонент).

Тұлғааралық тартымдылықты зерттеу әлеуметтік психологияны зерттеудің негізгі тақырыптарының бірі болып табылады және негізінен оң тұлғааралық қатынастардың пайда болуын анықтайтын факторларды анықтауға арналған.

Тартымдылықтың ең көп таралған себебі-адамдар арасындағы жақындық факторы. Көптеген бақылаулар қарым-қатынас жиілігі мен кездесулердің тұлғааралық жанашырлыққа әсерін көрсетеді. Л.Фестингер, с. Шахтер және К. Бэктің зерттеулері жарқын мысал бола алады, бұл достықтың көп бөлігі жатақхананың бір ғимаратында көрші тұратын студенттер арасында дамидынын көрсетті. Сондай-ақ, "қарапайым көру" әсері бар, бұл олардың пайда болу жиілігі жоғарылаған сайын ынталандыруды оң бағалау ықтималдығын арттырудан тұрады. Алайда, ерекше жағдайлар бар. Достық физикалық өзара әрекеттесусіз пайда болуы мүмкін. Сонымен, соңғы зерттеулер сапасы мен тереңдігі бойынша интернет байланысы тікелей өзара әрекеттесу арқылы байланысқа ұқсас екенін көрсетеді.

Тұлғааралық тартудың көптеген факторлары зерттелді. Физикалық тартымдылықты, жақындықты, ұқсастықты, толықтыруды, өзара жанашырлықты және достықты кеңінен зерттеу.

Шетелдік және отандық психология танысу бірінші кезеңінде дамушы термин эмоционалдық қарым-қатынастар үшін синонимі ретінде әрекет «термині тарту», белгіленген «тұлғааралық тарту.»

Тарту тұжырымдамасы сөзбе ол біріктіру белгілі бір үрдісі болып табылады, сонымен қатар, дене мағынада тартыңыз табылады. Бұл оған оң сезім эмоциялық тұрақтылық қалыптастыру негізінде басқа бір жеке тұлғаның қабылдау арнайы нысанын қамтиды. Адамдар бір-бірін ғана қабылдамайды, бір-бірімен белгілі бір қарым-қатынасты қалыптастырады. Ол осы бағалаулар негізінде тұлғаның, сондай-ақ махаббат немесе бас тарту, оған көзайымы білдіру қабылдауды қатысуымен сезім түрлі жүреді. қабылдайсың жеке тұлғаға түрлі эмоционалдық қарым-қатынас қалыптастыру тетіктерін байланысты зерттеу саласы, зерттеу белгілі бір тарту алуға.

Адамдарға тартымдылық – бұл адамның екінші жағынан тартымдылығын қалыптастыру үдерісі. Сондай-ақ, көңіл-күй эмоционалды компонент басым болатын басқа адамға ерекше көңіл бөледі. Адамдар арасындағы қарым-қатынасқа тарту тарту коммуникация – бұл жалпыға ортақ және тұлғааралық қарым-қатынастың жүзеге асырылуы.

Эмпирикалық зерттеулер мынадай мәселелерді қарастырады:

- ✚ бір-біріне қызығушылықты қалыптастыру процесінде объектінің сипаттамалары мен қабылдау субъектісінің ұқсастығы;
- ✚ байланыс процесінде қоршаған ортаның сипаттамалары (кездесулер жиілігі, серіктестердің байланысқа жақындығы);
- ✚ серіктестер арасындағы өзара әрекеттесудің және тартудың белгілі бір түрі арасындағы байланыс.

Бір жеке тұлғаның екінші жағынан тартымдылығы эмоционалдық бағалау түрінде ұсынылуы мүмкін: маған қатты ұнайды, ол сияқты, бейтарап, ұнатпайды, оны жек көремін.

«Сүйіспеншілік» эмоционалдық бағалаумен тарту деңгейі басқа адам сіз үшін барлық нәрсені білдірсе, қалыптасады және сіз онымен бірге болғыңыз келеді.

Эмоционалды бағалаумен тарту деңгейі «өте ұнайды» адамға досыңызға қатысты болғанда қалыптасады және сіз бірлескен жоспарларды құрып, бірге болғыңыз келеді.

Эмоционалды бағалау сияқты «жағымды» деңгейді көтеру деңгейі адамның жағымды эмоцияларымен кезде қалыптасады және сіз осы адаммен сөйлескеніңізге қуаныштымыз.

«Бейтарапты» эмоционалдық бағалаумен тартылыс деңгейі адамның теріс немесе жағымды эмоцияларды тудырмайтындығымен және сіз онымен кездесулерді іздемейсеңіз, қалыптасады.

Эмоционалды бағалауға «ұнатпайтын» көңіл тартатын адам адамға жағымсыз эмоциялар пайда болғанда пайда болады және сіз онымен сөйлеспейсіз.

Эмоционалды бағалауды тарту деңгейі «өте ренжіген» адамға жағымсыз тұлғалардың тізіміне енген кезде қалыптасады және сіз онымен байланыстардан белсенді түрде аулақсыз.

«Жекеменшік» эмоционалды бағалауға тартылу деңгейі осы адамның көзінше жоғалтқан кезде қалыптасады, және сіздің ойларыңыз оған зиян келтіргіңіз келеді.

Әр түрлі деңгейлерде тартымдылық: достық, махаббат.

Тарту және тұлғааралық анықтауыштар көрнекті ішкі факторлар сәби көрінісін қамтиды, серіктестер байланыс, физикалық тартымдылығын факторды ұқсастығына, қарым-қатынас, қолдау факторы стилі көрсетті.

Бала көрінісі ересек адамның мінез-құлқымен ерекшеленеді, бірақ балалық көрінісімен ерекшеленеді. Адамның беті, тіпті кішігірім бөлшектерде де, бала тәрбиесіне ұқсас болып көрінсе, бұл адамдарға көп көңіл бөледі. Ерекшеліктері балалар келбеті әлсіздік, дәрменсіз, т.б. қорқыныш пен мазасыздық дамуына әкеп соқпайтын арқа сүйеп ұсынады. Сондықтан, балалар сыртқы ерекшеліктерімен ересектер, жақсы эмоционалдық, адал, оларды ескере отырып, әлсіз, тәуелді, аңғалдық адам кіреді.

Адамдардың көпшілігі өзін-өзі бекітуге мұқтаж, бірақ олар әлсіз адамдардың үстінен үстемдік ету арқылы оны оңай және тез қол жеткізгісі келеді. Бұл қажеттілікті қанағаттандыру үшін олар өз мүмкіндіктерін арттыруға мүмкіндік беретін адамдармен өзара әрекеттеседі. Сондықтан, нәрестелерді тартымды ететін екі себеп бар. Бұл олардың оларды көтеріп жүру қаупі және олардың үстемдік қабілеті деп қабылдамайды. Жиі жаңалықтардың пікірі қате болып көрінеді және қатты, батыл сипат балалардың келбетін жасырады.

Сонымен қатар, тартымдылық пен физикалық тартымдылық арасындағы байланыс бірдей емес. Адамның көзайымы болғандығынан, бірінші көзқараста жағымды болмайды. Бірақ

адамдар арасындағы өзара іс-қимыл процесінде ақыл бар болса, оларға көзқарасты өзгерту және, күлкі, достық қаңылтыр мен көзқарастары сүйкімді, кездесуге ниет бар. Керісінше, қашан әдемі адам нысаны, сыртта және суық көрінеді экспонат өзімшілдік және есіріп болуға, өзге де адамдарға қатысты бірдей дұрыс, этикаға мінез орындауға мүмкін. Бұл адам рақымдылықты тудырмайды.

Тартымды адамдар көбінесе күлімсірейді; Сәттілік пен әзіл сезімін жақсы сезіну; өздері күледі; әртүрлі жағдайларда нақты және әрине өзін ұстай білу; көңілді, оптимистік; ықыласпен жиі айтады; достық, сенімді, байланыс; адам туралы әңгімелесуге жеткілікті оңай; сауалдарға жауап беру, басқалардың жетістіктеріне қуанған, командамен жұмыс істей алатын, сыртынан жағымды (дәмді киінген, эстетикалық) адамдар.

Психологиялық зерттеу адамның өзіне сенімді болған кезде, әдемі әріптес болып табылатындығын растайды. Мұндай сенімнің жоқтығы бізді басқа бір тұлғаның физикалық тартымдылығының төмен немесе орташа деңгейін басшылыққа алуға мәжбүр етеді. Әңгімелесу кезінде достық пен жағымды болу қабілеті сыртқы табиғи сұлулыққа қарағанда әлдеқайда құнды. Сыртқы тартымдылықтың әсері танысудың алғашқы кезеңінде көбінесе жоғары болып, адамның басқа да ерекшеліктерін мойындауымен азаятыны атап өтіледі.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Андреева Г. М. и др. Социальная психология. — М.: Аспект Пресс, 2001.
2. Бэрон Р., Бирн Д., Джонсон Б. Социальная психология: ключевые идеи : учеб. пособие. — СПб.: Питер, 2003.
3. Гозман Л. Я. Психология эмоциональных отношений. — М.: Изд-во МГУ, 1987.